

**Bajai Óvoda, Általános Iskola,
Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola,
Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola,
Kollégium és Egységes**

**Gyógypedagógiai Módszertani
Intézmény 6500 Baja, Barátság tér 18.**

Autista tagozat

Óvodai Pedagógiai program

**OKTATÁSI HIVATAL
BÁZISINTÉZMÉNYE
2023-2026.**

Autista Tagozat
Óvodai pedagógiai, nevelési programja

Tartalom

1. Az autista óvoda jellemzői	4
1.1. Az óvodai csoport helye az intézmény rendszerében	4
1.2. Az óvoda nevelési programjának jellemzői.	4
2. Az autista óvoda átfogó nevelési terve	5
2.1. Óvodakép.....	5
2.2. Az autista gyermekek óvodai nevelésének célja, alapelvei:	6
2.3. Az óvodai nevelés feladatai	9
2.3.1. Az egészséges életmód	9
2.3.2. Az érzelmi nevelés és a szocializáció	9
2.3.3. Az értelmi fejlesztés, nevelés	10
3. Az óvodai csoport működésének szervezeti keretei	10
3.1. Csoportszervezés	10
3.2. Napirend.....	11
4. Tevékenységformák	11
4.1. Játékra nevelés	12
4.2. A kommunikációs készség fejlesztése: autista specifikus fejlesztési módszerek (AAK, PECS)	13
4.3. Vizuomotoros fejlesztés	14
4.4. Ének-zene	16
4.5. Mozgásfejlesztés	17
4.6. Egyéni fejlesztés: az értelmi fejlesztés, nevelés	18
4.7. Önállóságra nevelés	19
4.7.1. Szokások kialakítása	19
4.7.2. Munka jellegű tevékenységek	22
4.7.3. Hagyományok kialakítása	22
5. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére	22
6. Kapcsolattartás a szülőkkel és partnerekkel	22

1. Az autista óvoda jellemzői

1.1. Az óvodai csoport helye az intézmény rendszerében

Autista óvodai csoportunk 2019.09.23-án kezdte meg működését a Bajai EGYMI keretein belül az Oltványi utca 14. alatti autista általános iskola mellett. A gyermekek a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság javaslata alapján nyernek felvételt. Ebben az értelemben az autista óvoda "bemenetszabályozott" intézmény.

A gyermekek óvodai nevelését végző óvoda a helyi pedagógiai programját az Óvodai nevelés országos alapprogramja, valamint a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvében foglaltak figyelembevételével készíti és fogadja el.

1.2 Az óvoda nevelési programjának jellemzői.

Az autista óvodai nevelési program illeszkedik az intézmény célkitűzéseire és feladatrendszeréhez, a Bajai EGYMI Óvoda intézményegység Pedagógiai Programját egészíti ki.

Az óvodai nevelés az országos alapprogramjának megvalósítása az alábbiak figyelembevételével valósul meg.

- SNI-s gyermekek óvodai nevelésének sajátossága, hogy gyógypedagógiai, orvosi, pszichológiai komplex vizsgálatának diagnózisára, terápiás javaslatára épül.
- A módszerek, terápiaiak, technikák megválasztása, alkalmazása sérülés specifikusan történik.
- Tudatosan épít a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb fejlesztésével a kompenzációs lehetőségekre.
- A gyermek iránti elvárást a fogyatékoságának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg.
- A fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatát, a motoros képességek beszéd - és nyelvi képességek fejlesztését.

2. Az autista óvoda átfogó nevelési terve

2.1. Óvodakép

Az óvodai csoportokban folyó nevelés gyermekközpontú, a másságot tiszteletben tartó, a személyiség teljes kibontakozását biztosító, humán értékeket szem előtt tartó pedagógiai tevékenység.

A pedagógusi munkát felkészült, megújulásra kész, segítő identitású pedagógusok végzik. Az ő munkájukat szintén képzett dajka segíti. Szeretetteljes légkör, sokszínű tevékenységek biztosítják a fejlesztéseket, nevelést. A szülőkkel való kapcsolattartás, együttműködés a biztonságérzetet erősíti.

Alapvető gyermeki tevékenység a játék, a személyiség fejlődését, az elmaradások okozta hátrányok kompenzálását a gyermekek fejlettségi szintjének megfelelő játékos tevékenység keretében végzett fejlesztést hivatott biztosítani.

Munkánkat a gyermekközpontúság, a rugalmasság, valamint a speciális nevelési szükségletekhez igazodó terápiás eljárások alkalmazása jellemzi. Igyekszünk praktikus és esztétikus környezet megteremtésével, az elfogadó, szerető és biztonságot adó légkör kialakításával segíteni a gyermekek egyéni képességeinek kibontakoztatását. A rugalmasan összeállított foglalkozások mindig a gyermek speciális nevelési szükségleteihez igazodnak. Az óvodai foglalkozások komplexek és egymással szoros kapcsolatban vannak.

Gyermekkép

Minden gyermek sajátos egyedi öröklött tulajdonságokkal, személyiségjegyekkel rendelkező egyszeri, megismételhetetlen, fejlődő személyiség. Fejlődését meghatározza öröklött tulajdonságai, szociokulturális környezete, és a környezeti hatások.

Az óvodás évek alatt minden gyermeket személyiségének, képességeinek megfelelő egyéni bánásmódban és fejlesztésben részesítünk.

Nevelőmunkánk eredményeképpen szeretnénk elérni, hogy személyiségükbe beépüljenek a pedagógusok által közvetített értékek.

2.2. Az autista gyermekek óvodai nevelésének célja, alapelvei:

Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot háttérében az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. Autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva. A fejlődési zavar átlagos, vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülés-specifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van. Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya, vagy megkésített fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. Az alapvető problémák közé tartozhat a nyelvhasználat színvonalától függetlenül, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, hatalmának megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet. Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő habilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésített beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs eszköztárral. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítséggel használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

Általános cél:

- a szociális, kommunikációs készségek célzott fejlesztése,
- az autizmusból és a társuló fogyatékoságokból eredő fejlődési elmaradások lehetséges, célirányos kompenzálása,
- a sztereotip, inadekvát viselkedések kialakulásának megelőzése, illetve korrekciója,
- a fogyatékoság specifikus, protetikus, augmentatív környezet, eszközök, módszerek és szokásrendszer kialakítása és használatának elsajátíttatása.

Az óvodai tevékenységrendszerben a következő alapfeladatok megvalósítására törekszünk az egyéni képességekhez mérten:

- a fejlődés egyenetlenségeinek korrigálása,
- a pszichikus funkciók egyensúlyának kialakítása,
- a gyermek iskolaérettségének biztosítása

Nevelési célok:

Mindazoknak a feltételeknek a biztosítása, mely figyelembe veszi:

- a gyermek speciális szükségleteit,
- életkori és érési sajátosságait,
- a gyermek egyéni fejlődési tempóját,
- az egyéni teherbíró képességét.

Mindezek mellett érzelmi biztonságot nyújt, harmonikusan fejleszti a személyiséget, a testi, értelmi, szociális képességeket.

Kiemelt céljaink

A gyógypedagógia ellátáskörében biztosítjuk a sérült gyermekek különleges gondozási szükségletéből adódó óvodai nevelését, fejlesztő felkészítését, felzárkóztatását különös hangsúlyt fektetve a személyre szóló fejlesztésre.

A gyermekek életkorának, állapotának figyelembevételével juttassuk el őket egyéni képességeik maximumára.

Az óvodai nevelés keretében felkészítjük a gyermekeket az eredményes szocializációra, az iskolai érettségre.

Fejlesztési célok

Az óvodai élet mindennapjaiban tudatos, átgondolt megszervezésével, a gyermekek állandó tevékenykedtetésével, a gyakorlási lehetőségek állandó biztosításával, az érzékszervek folyamatos tréningjével szeretnénk elérni, hogy a gyermekek fejlődjenek.

A pedagógusok felméri a gyermekek értelmi, érzelmi, szociális állapotát, valamint a szakértői véleményre támaszkodva egyéni fejlesztési terveket készítenek. A differenciálás megfelelő módját, formáját választják. Az elméleti ismeretek mellett a tanultak gyakorlati alkalmazását is lehetővé teszik.

A pedagógiai munkát éves szinten tematikus egységekre és foglalkozásokra bontva is megtervezzük. A terv készítésekor figyelembe vesszük a csoport összetételét, életkori sajátosságait, előzetes tudásukat és a korábbi mérési, értékelési eredményeket is. Folyamatosan alkalmazzuk a különféle csoportos, egyéni munkaformákat.

Előzetes tervezés után vezetjük le a foglalkozásokat, de szükség esetén rugalmasan eltérünk a tervezettől a tanulás eredményessége érdekében. Az új ismeretek hatékony elsajátítása érdekében folyamatosan fejlesztjük az alapkészségeket. Munkánkban az erősségek és gyengeségek feltárása adja az alapját a következő időszak tervezésének.

A tervezésben és a megvalósításban a lehetőségeknek megfelelően használjuk a digitális és multimédiás eszközöket.

Pedagógiai célok

A pedagógusok az elsajátítandó ismereteket több oldalról és többféle módszerrel közelítik meg. A gyermekeket önálló gondolkodásra, a tanultak alkalmazására nevelik. Munkájuk során változatosan használják az oktatási módszereket és eszközöket, törekednek a kulcskompetenciák fejlesztésére. Képesek építeni a gyermekek más forrásból szerzett tudására, tapasztalatára, együtt működnek más szakemberekkel igyekeznek az infokommunikációs eszközök nyújtotta lehetőségek kihasználására, Folyamatosan értékelik, dicsérik, pozitívan megerősítik a gyermekeket. Visszajelzéseik, világosak, egyértelműek, amelyek a tanulás támogatása érdekében történnek, valamint fejlesztő jellegűek. Törekednek rá, hogy az

értékelésük építő jellegű legyen, de nem hallgatják el a hibákat és a hiányosságokat sem. Az ellenőrző tevékenység során az ismeretek és készségek értékelésén túl folyamatosan minősítik a gyermekek képességeinek, teljesítményeinek, magatartásának, szorgalmának, egész személyiségének fejlődését.

2.3. Az óvodai nevelés feladatai

Általános feladatunk az óvodások testi és lelki szükségleteinek kielégítése

- az egészséges életmód alakítása
- érzelmi nevelés és szocializáció biztosítása
- értelmi fejlesztés megvalósítása.

2.3.1. Az egészséges életmód

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényeinek alakítása ebben az életkorban (melyet az erőteljes testi fejlődés jellemez) kiemelt jelentőségű. Az óvodai neveléssel a gyermek testi fejlődésének elősegítése, ezen belül:

- A gyermek gondozása, testi szükségleteinek kielégítése, az egészséges életmód, a testápolás, az egészségmegőrzés szokásainak kialakítása.
- A harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése, mozgásigényének kielégítése.
- A gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása. Megfelelő szakemberek bevonásával speciális korrekciós testi nevelési feladatok ellátása (szomatopedagógia)

2.3.2. Az érzelmi nevelés és a szocializáció

Cél a személyiség biztonságérzetének megteremtése, a közösségi tevékenység szabályozott, önfogadással és mások elfogadásán alapuló gyakorlatának biztosítása.

Az óvodás korú gyermek jellemző tulajdonsága a magatartás érzelmi vezéreltsége.

A pedagógus viselkedése modell értékű. Az óvodapedagógus-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolatot érzelmi töltés jellemezze. Különös tekintettel kell lenni gyermekeink megelőző életszakaszaiban fellelhető elégtelen kapcsolatrendszerek következményeire, a kialakult viselkedési, magatartási rendellenességekre, azok korrekciós, kompenzáló neveléssel történő enyhítésére, megszüntetésére. Az óvoda egyszerre segítse a gyermek szociális érzékenységének fejlődését és éntudatának alakulását, engedjenek teret érvényesítő törekvéseinek.

A gyermek nyitottságára építve elősegíthetjük, hogy a gyermek tudjon rácsodálkozni a természetben és környezetében megmutatkozó jóra és szépre.

A foglalkozások során lehetőséget teremt az együttműködésre, egymás véleményének elfogadására. A pedagógus a foglalkozásokon kívül is a nyílt, őszinte kommunikációra törekszik, egymás elfogadására, tiszteletére neveli a gyermekeket. A konfliktusok megelőzésére törekszenek. A már kialakult konfliktusokat időben felismerik és a gyermekek számára ismert szabályrendszer szerint kezelik.

2.3.3. Az értelmi fejlesztés, nevelés

Az értelmi képességek fejlesztése konkrét tevékenységek útján valósulhat meg. A cselekvésen alapuló megismerési folyamatokat három szinten szervezhetjük meg:

1. tárgyi cselekvési szinten (pl: tárgyak csoportosítása)
2. szimbolikus képi-rajzos szinten (itt már az emlékképeknek is szerep jut, felhasználja további tapasztalatait, pl.: emberrajz)
3. verbális szinten: Fontos, hogy a feladat tartalma és a benne lévő probléma mindig életközeli legyen.

A gondolkodás fejlesztése - mint bármely más területre irányuló tevékenység - nem lehet funkciótréning. Meg kell keresni minden gyermeknél a fejlettségének megfelelő szintet, azon belül az akadályok elé s a megoldásokhoz egyéni segítséget adunk

3. Az óvodai csoport működésének szervezeti keretei

3.1. Csoportszervezés

A csoportba szakértői véleménnyel rendelkező óvodás korú gyermekek érkeznek, különböző életkorban (3-7 éves korig).

A tanév elején egy hónapot adaptív időszaknak tekintünk. Ebben az időszakban a gyerekeknek lehetősége adódik, az óvodában dolgozó gyógypedagógusokkal és asszisztensekkel, dajkákkal megismerkedni. Valamint megfigyelhető, hogy a gyerekek, hogyan tudnak egymás mellett esetleg egymással a lehető leghatékonyabb módon tevékenykedni. Szükség esetén a tanév közben érkező gyermekek is egy hónap adaptív beilleszkedéssel kezdenek.

Képességek, fejlettségi állapot szerint nagyfokú heterogenitás jellemző a csoportokon belül. Ezért az óvodai tevékenységek alapvetően csoportos formában, de egyéni fejlesztési programokra alapozottan szerveződnek.

3.2. Napirend

A program általános érvényű "minta" napirend bemutatása

7h-tól gyülekező, szabadon választható játéktevékenység, nyugalom a kiegyensúlyozott légkör biztosítása

8h-tól Napkezdés: ráhangolódás a nap további folytatására. Zenés, dalos, mozgásos csoportos tevékenység

9h-tól kezdődnek a konkrét foglalkozások, amelyek a gyermek aktuális állapotának, érdeklődésének, terhelhetőségének figyelembevételével zajlanak.

11h-tól a szabadlevegőzés, az időjárás függvényében.

12h-tól készülődés az ebédhez, mosdóhasználat, terítés és étkezés

13h-ig ebéd utáni elpakolás, tisztálkodás, készülődés a lefekvéshez

14:30-ig pihenés (mesehallgatás, alvás)

15h-ig teremrendezés, játékos mozgás

15:30-tól mosdóhasználat, uzsonna

16h-tól szabadon választott tevékenység,

17h-ig hazamenetel

4. Tevékenységformák

Az óvodai élet alapvető tevékenységformái a speciális fejlesztési tartalmakban realizálódnak. A speciális fejlesztési tartalmak a beszéd- és mozgásfejlesztés területei, ezek az alapvető megvalósításának színterei. A fejlesztési, nevelési feladatok természetes szocializációs

közegben biztosítják a tárgyi-, emberi viszonyrendszerekben való biztonságos eligazodás képességének kialakulását.

A tanulás szervezés folyamatánál figyelembe veszik a gyermekek egyéni képességeit, lelki és fizikai állapotát. A gyermekek szükségleteinek megfelelően egyéni bánásmódot kaphatnak, problémáikat megértik és tolerálják. A pedagógusok igyekeznek a gyermekek érdeklődését felkelteni a tanulás, tudás iránt, kihasználva az életkorukból/mentális korukból eredő természetes kíváncsiságukat. Foglalkozások során megerősítik a gyermekek önbizalmát, akik ebből kifolyólag, nehézségek esetén is motiváltak maradnak.

A foglalkozások felépítésénél figyelembe veszi a tematikus egységet lezáró eredményeket, melyeket felhasználnak a további egységek tervezésekor. A pedagógusok a tapasztalataikra építenek, nyitottak új módszerek, munkaformák, pedagógiai szemléletek alkalmazására. A taneszközöket az adott feladatoknak a csoport összetételének megfelelően használják, mind a hagyományos, mind a digitális anyagok értékeit szem előtt tartják.

Tevékenység	Foglalkozás/hét
Játékra nevelés	2
Kommunikáció	5
Vizuomotoros fejlesztés	3
Zenei nevelés	2
Mozgásfejlesztés	5
Egyéni fejlesztés	5
Önállóságra nevelés	5
Szabadidős tevékenység	34

4.1. Játékra nevelés

A beszéd- és mozgásfejlesztés minden esetben játékszituációban létrejött, létrehozott fejlesztő tevékenység, a játék a fejlesztés első számú eszköze. A játék biztosít lehetőséget a tapasztalatszerzésre, melynek során kreatívan kísérletezve tapasztalja meg a gyermek önmagát

és az őt körülvevő világot, miközben az érzelmi motiváltságot biztosítva segítjük a gyermeki fantázia kibontakozását.

Az autista óvodás korú gyermekek játéktevékenységére döntően a gyakorló játék jellemző, gyakran egymás mellett azonos műveleteket végeznek. Így fejlettségi állapotuknak megfelelően a gyakorló játékre építve bontakoztathatjuk ki a szerepjátékok feltételeit. Sok-sok türelemmel, szeretettel, személyes példaadással, utánozható mintaadással kell játszani, tanítani a gyermekeket. A következő fokozatban a szerepjátékokban játékszabályok elfogadása, megtartása teremti meg a szabályjáték feltételeit. A szerepjátékokat gazdagító bábozás, dramatizálás a szociális kreativitás fejlesztésében nélkülözhetetlen, kiemelkedő jelentőségű. A játékban kifejezésre jutó egyéni sajátosságoknak megfelelően minden gyermeket a játékfejlettség optimális fokára kell eljuttatni.

4.2 A kommunikációs készség fejlesztése: autista specifikus fejlesztési módszerek (AAK, PECS)

Célja:

- a gyermek beszéd iránti érdeklődésének felkeltése, utánzókézség fejlesztése kommunikációs igény felébresztése, ösztönzés, a nyelvi elmaradás korrekciója, a beszédészlelés, a beszédmegértés és kifejezőkézség fejlesztése
- a verbális kommunikáció gazdagítása, a jelzések differenciálása
- a beszédszervek egyesítése
- a beszéd indítása, a passzív és aktív szókincs bővítése
- a hallási figyelem, a hallási differenciáló képesség fejlesztése
- a grammatikai rendszer kiépítése, nyelvtani szabályok kialakítása, tudatosítása
- a közvetlen környezet tárgyai, növényei, állatai, cselekvései, történései
- a kognitív funkciók, a figyelem, az emlékezet fejlesztése

A beszédfejlesztés jelen van a gyermek egész napos tevékenységében, tehát nem tekinthető egyetlen foglalkozás megvalósítandó feladatának. A beszéd fejlesztése szorosan kapcsolódik a mentális képességek, a szocializáció, a mozgás és játék fejlesztéséhez, mintegy összefonódik ezekkel. A beszédfejlesztés csoportos és egyéni formában is zajlik. Természetesen egy-egy gyermek sérülésének súlyossága, milyensége meghatározza a vele való foglalkozás formáját. A beszédfejlesztés bizonyos elemeit csak egyéni foglalkozás keretében lehet jól begyakorolni. Ebben a munkában elengedhetetlen a logopédus aktív közreműködése. Fontos tudni, hogy az

aktív beszéd elsajátításának alapja a nonverbális és verbális kommunikáció elemeinek egymásra épülése, ezek tudatos fejlesztése, a kommunikációs igény felkeltése. Ezt segítik:

- a gyermek aktivizálása, motiválás ritmus, dal segítségével (mondókák, versek, dalok)
- állathangok, állatmozgások utánzása
- akusztikus figyelem felkeltése, hosszú-rövid, gyors-lassú, magas-mély hangok megkülönböztetése
- felszólítások, felkiáltások élénk gesztussal, mimikával való kísérése
- a beszédszervek egyesítésé tornáztatással, játékos gyakorlatokkal (beszédszervek passzív tornáztatása, ajak, nyelv, fúvó, légző gyakorlatok)
- a beszéd indítása, a passzív és aktív szókincs bővítése játékos formában
- tárgyak, képek megnevezése, mondatalkotás segítése

4.3. Vizuomotoros fejlesztés

A finommotorika fejlesztését, a kéz ügyesítését, a gyerekek ábrázoló készségét fejlesztő foglalkozás.

Célja:

- a kéz és ujjak ügyesítése, mozgékonyságuk fokozása
- a kéz izomerejének szabályozása
- a célirányos kézmozgások kialakítása
- a szem és kéz közti koordináció kialakítása
- az ujjak tapintásérzetének fokozása
- a csukló, az ujjak laza mozgatása
- a látás-tapintás-mozgás érzet együttes szabályozása
- a dominancia kialakulásának segítése
- a testséma fejlesztése
- az ábrázoló kedv felkeltése
- az ábrázolás eszközeinek, a különböző technikáknak a megismertetése
- a helyes ceruzafogás kialakítása
- a figyelem, az emlékezet, az ügyesség fejlesztése
- a téri tájékozódás fejlesztése
- az analízis, szintetizáló készség felismertetése
- az egyszerű ok-okozati összefüggések felismertetése

- a beszédképesség fejlesztése
- színek és formák megismertetése

A nagymozgások és a finommotorika fejlődése egymással szoros kapcsolatban van. A mozgásos tanulás közben vizuális, akusztikus, kinesztetikus, taktilis ingerek fejlesztik a percepciót, hatnak a kognitív funkciókra és a beszédre, segítik a manipulációt.

A vizuális percepció által alakul a látás, tapintás és mozgásérzet együttes szabályozása, mivel az autista gyermekeknél a mozgásszerveződés különböző zavarai gyakran társulnak az észlelés különböző tartományainak zavarával, ezért amikor a gyermekek kezét kívánjuk alkalmassá tenni az egyszerű feladatok elvégzésére vagy ábrázolásra, elsősorban az érzékelés-észlelés fejlesztését kell elvégezni. Ugyanakkor az ujjak, a kéz ügyesedésével kialakult szem-kéz koordinációval fejlődik a forma, szín, nagyság megkülönböztető képesség a taktilis érzékelés, a soralkotás, osztályozás, elrendezés képessége is.

Az autista gyermekeknél az eszközhasználat kialakulását nehezíti, hogy kézfejlődésük üteme lassabb.

A célirányos mozgás-kivitelezés érdekében számtalan tanulási helyzetet kell létrehozni. A próba-szerencse alapon szerzett ismeretek, a mindennapi tapasztalatok segítik a gyermeket abban, hogy felfedezze az egyszerű összefüggéseket a tárgyak tulajdonságai között, az okokozat közvetlen egymásutánisága alapján. A globális felhívó jellegű tárgyakkal (személyekkel) kapcsolatba kerülve, azokról sokoldalú tapasztalatokat szervezve fokozatosan képes lesz a részletekre is figyelni, az egészből egy-egy lényeges részt kiemelni. Alak-háttér differenciáló képesség is finomul.

A testséma fejlődése is szoros kapcsolatban van a mozgás, azon belül a finommotorika fejlődésével is. Megtanulja a saját testén való tájékozódást is.

A szem-kéz koordináció fejlesztésének elengedhetetlen feltétele a szem fixáló mozgásának kialakítása, az alak-konstancia, az alak-háttér felfogóképesség, a téri irányok, a térbeli viszonylatok fejlesztése.

Mindezek érdekében meg kell erősítenünk az érzékelő apparátust, fejleszteni kell a motoros folyamatokat és anyanyelvi képességeket. A különböző fejlesztő játékokkal végzett manipuláció ügyesíti a gyermekek finommotorikáját, de igazi alkotókedvüket a festéssel, nyomdázással, gyurmázással, tépéssel, rajzolással élhetik meg.

Törekednünk kell arra, hogy a közösen végzett tevékenységekkel felkeltsük alkotó kedvüket az önálló alkotások, a különböző anyagokkal történő ismerkedések, a színek, a formák megismerése vizuális élményt biztosítson a gyermek számára.

A vizuomotoros készség fejlesztésének feladata:

- alkalmassá kell tenni a gyermekeket egyre pontosabb, célzott manipulálásra
- érzékelés-észlelés-tapintás és az ujjak ügyesítésével az ábrázoló kedv felkeltése, támogatva a gyermek önkifejezését

4.4. Ének-zene

Az ének, zene, énekes játékok a beszéd, a mozgásfejlesztés konkrét programjában egyaránt szolgálja a zenei élményszerzést, a fejlesztési feladatok megvalósulását, életkorhoz, fejlettségi állapothoz igazodó zenei nevelést.

Ezek figyelembevételével lehetőségünk nyílik a zene, a ritmus személyiségformáló szerepének a megalapozására. Foglalkozásaink során megjelennek a környezet hangjai, légzőgyakorlatok, ritmusgyakorlatok, egyszerű énekes játékok, mozgásos játékok, hangszerek, zenehallgatás.

A sérült gyermekek fejlesztésében meghatározó szerepe van a zenének. Nem kell beszélni ahhoz, hogy a zene megérintse a személyiséget és élménnyé váljon. Az ének és a zene nyugtató, figyelemfelkeltő és motiváló hatással van a gyermekekre.

A gyermekek lehet, hogy nem értik a dalok értelmét, a mondanivalóját, de érzik a ritmust, a dallamot, a tempót.

A mondókák, dalok segítik a helyes mozgást és beszédritmus fejlődését és magát a beszédfejlődést.

A körjátékok, népi gyermekjátékok erősítik a társas kapcsolatok alakulását, segítik a szabályok betartását, fejlesztik a ritmusérzéklet, a hallási differenciáló képességet (gyors, lassú, halk, hangos). Az értelmileg akadályozott gyermekek légzése helytelen ritmusú, legtöbbször a szájon át történik a ki- és belégzés.

Ritmusgyakorlatoknál az egyenletes lüktetésen túl, érzékeltethetjük a gyors-lassú a magas és mély hangokat. A hangszerek kiválasztása, megszólaltatása az önkifejezés egyik formája. Az egyszerű hangszerek megszólaltatása nem igényel semmilyen zenei képességet, így a gyermekek által könnyen megszólaltathatók.

Környezet hangjai, ismerkedjenek meg környezetünkben előforduló zajokkal, zörejekkel közlekedési eszközök, időjárás, cselekvések hangjaival.

4.5. Mozgásfejlesztés

A mozgás minden gyermek számára öröm: nagy örömmel futkároznak, kúsznak, másznak. Az óvodásainknál a központi idegrendszer sérüléséből fakadóan fennáll a szomatikus területeken, így a mozgásfejlődés területén való elmaradás is. A mozgásszerveződés különböző zavaraihoz gyakran társulnak az érzékelés különböző tartományainak zavarai.

A kognitív funkciók sérülése, a pontatlan megfigyelés, a célirányos mozgások kivitelezésének nehézségei, a hibás mozgásformák rögzülése, a kialakulatlan dominancia, a tartós figyelem, a feladattartás gyengesége, sokszor nyugtalan magatartásuk nehezíti az ismeretszerzést.

Ezért elengedhetetlen, hogy a fejlesztés három területen: a mozgáskoordináció (nagy- és finommotorika), a testséma és a percepció (érezékelés, észlelés) fejlesztésének területén egymással párhuzamosan, egymást kiegészítve történjen.

Célja:

- a motoros tanulás elősegítése
- az alapmozgások kialakítása, korrigálása, az értelmes, célirányos mozgás kialakítása
- a biztos egyensúly kialakítása
- a mozgásos gátlás oldása
- a szervezet sokoldalúan harmonikus, arányos fejlődésének biztosítása, az egészség megőrzése
- ügyesség, erő, állóképesség fejlesztése
- a teljesítőképesség növelése
- a figyelem, az emlékezet, a beszéd, a mozgás összekapcsolódása
- a testséma fejlesztése
- a légzéstechnika fejlesztése
- a szenzomotoros ismeretszerzés lehetőségeinek javítása
- a mozgáskoordináció fejlesztése
- az utánzóképeség fejlesztése
- a ritmusérzék fejlesztése
- a téri, időbeli tájékozódás fejlesztése

- finommotorika fejlesztés

A mozgás fejlődése az érés és tanulás egységében valósul meg. Mozgásmintákból épülnek fel a motoros készségek, sok-sok gyakorlással, ismétléssel lesznek pontosabbak, célszerűbbek.

A mozgás a gyermek természetes reakciója, természetes aktivitása. Benne komoly motivációs erő rejlik, mely könnyebbé teszi az ismeretek átélését. A saját testből, ill. a külvilágból származó ingerek felvétele direkt kontaktus útján (tapintás, szaglás, ízlelésegyensúlyérzékelés), ill. indirekt módon (hallás, látás) történik. A mozgás szerzi meg a szenzoros impulzus mintákat, egyben örömforrás is, amely a test működésénél kíséri, biztosítja a gyermek motiváltságát.

A mozgás eszköz a valóság megismerésében, előkészíti az utat a különböző kultúrtechnikák számára. Mindezek mellett kompenzációs nevelésre is lehetőséget ad. A mozgás kihat a test, a szellem és a lélek harmóniájára.

A mozgásfejlesztés feladata:

Az óvodáskorú gyermekekre a cselekvésbe ágyazott gondolkodás jellemző, tehát a mozgásos tanuláshoz óriási a jelentősége. Mivel gyermekeink fogékonyak a szenzoros -motoros közlésre tanulásuk alapja a szemléletes, cselekvéses tanulás, melyhez állandó vezetésre, megerősítésre van szükség a sok-sok gyakorlásokon túl. Az óvodai mozgásfejlesztés feladata, hogy fejlessze az erőt, ügyességet, gyorsaságot, az állóképességet, a biztos egyensúly kialakítását, növelje a teljesítőképeséget, továbbá javítsa a hibás, összerendezetlen mozgást.

Meg kell tanítani a gyermekeket a különböző helyzetekben való értelmes cselekvésre, célirányos mozgásra.

4.6. Egyéni fejlesztés: az értelmi fejlesztés, nevelés

A kognitív képességek fejlesztése az egyéni fejlesztés keretein belül történik. Konkrét tevékenységek útján valósulhat meg

A motiváció (jutalom) kilátásba helyezése, dicséret) és a legyőzhető nehézségű feladatok segítik a sikert. A cselekvések játékos jellege, a szenzoros fejlődés alapozása elengedhetetlen. A közvetlen környezet megismerésére különböző tárgyi, képi műveleteket végezhetünk:

- Azonosítások
- Összefüggések felidézése

- Csoportosítás, osztályozás
- Soralkotás, sorrendiség
- Logikai következmények, ok-okozati felismerése egyszerű, könnyen felismerhető szituációban

Az óvoda nyújtotta természetes helyzetekben a gyermek belátása is fejlődik. Egyre inkább megértik a szituációk közötti összefüggéseket. Ezt segíthetjük, ha egyszerű magyarázatokkal kísérjük a cselekvéseket. Az önkiszolgálás, a munkatevékenységek alkalmat adnak a belátásos tanulásra.

- Analízis, szintézis
- Összehasonlítás
- A kritikai gondolkodás fejlesztése: a gyerekeknek meg kell tanulniuk a hibák felismerését, az egymáshoz nem illő dolgokat. A sérült gyermekeknek is meg kell értenie, hogy tőle is elvárják a képességeinek megfelelő legjobb feladat- és munkavégzést.

4.7. Önállóságra nevelés

4.7.1. Szokások kialakítása

Minden ember életében a rítusok, szokások jelen vannak. Lényegesen befolyásolják a személyiségfejlődést. Gazdaságossá teszik a cselekvést, tudatmentesítő szereppel is bírnak. A szokásos cselekményeknél nincs szükség akarati erőfeszítésre, figyelemkoncentrációra. Jól begyakorolt sztereotípiákat kell kialakítani úgy, hogy a már kialakult jó szokásokat megerősítik - ill. a helyes szokásokat alakítják ki, - egyben kiküszöbölik a rossz beidegződéseket kioltással. A szokás valamilyen művelet többszöri ismétlésének eredménye egy adott helyzetben. Ennek kialakításához meghatározott számú gyakorlásra, ismétlésre van szükség, hogy a cselekvés vagy viselkedésforma szokássá váljon. A gyermek sérülésének, életkorának megfelelő élethelyzeteket kell teremteni, a kialakult feltételes reflexeket meg kell erősíteni. Szükséges, hogy a már kialakult szokásokat mindig, minden körülmények között azonos módon várják el a gyermektől. A szokások keletkezésekor a tudatosságnak, a szükségesség belátásának, a cselekvés akarásának is lényeges szerepe van, megkönnyíti, meggyorsítja a szokásfejlődés folyamatát.

A sérült óvodás még nem látja be helyes vagy helytelen viselkedésének következményét, itt az utánzásnak, modellkövetésnek van nagy jelentősége. A cselekvés hasznosságát kell hangsúlyozni elsősorban. A helyes viselkedést kell megerősíteni. A következetes elvárás mellett szükséges az állandó ellenőrzés. Figyelni kell a fokozatosságra, egymásutániságra, fontossági sorrendre. Igyekezni kell kiküszöbölni azokat a cselekvési alkalmakat, amelyből a rossz szokások származhatnak.

A szokások kialakításának alapvető feltétele tehát a pozitív példa. A preferált személy viselkedésre, utánzásra készíti a gyermeket. Ezért csak olyan szabályt szabad felállítani - a gyermek számára érthetően - amely betartása nem jelent túl nagy feladatot.

A meggyőzés a gyermekek szenzoros problémái miatt csak óvatosan alkalmazható.

A jól megválasztott napirend, a határozott, de szeretetteljes követelés, az értelmes rend segíti a szokások kialakulását.

A nevelés során egyre nagyobb szerepet kap az önállóságra nevelés, amely azonban soha nem nélkülözheti az ellenőrzést, az ehhez kapcsolódó jutalmazást, büntetést.

A gyermekek a pedagógusban, ill. a velük kapcsolatba levő felnőttekben érzelmi támaszt keresnek. Szavaikat, azok tartalmát, egész magatartásukat, annak minden összetevőjét úgy kell szabályozni, hogy érzelmeiken alapuló bensőséges személyes kapcsolat alakulhasson ki.

A szoktatási idő arra szolgál, hogy fokozatos legyen az átmenet, de feltétlenül örömszerző a gyermek számára. Fontos, hogy ne változtassunk meg radikálisan mindent a gyermek életében. Türelmes, de határozott követeléssel (pl. Játék elrakás, csap kinyitása) kell elérni, hogy szívesen alkalmazkodjon az elvárásokhoz minden gyermek.

A szokások kialakításának területei

Egészséges életmódra nevelés

Az óvodai élet során törekedni kell arra, hogy a gyermek egészsége, későbbi igényei megalapozása érdekében kapja meg a szükségleteinek megfelelő gondozást, s egyre inkább legyen számára természetes igény az egészséges életmód.

Ezek megvalósulásának területei:

- testápolás: Célja: a tisztaság igényének felkeltése, a fokozott önállóság: tudják a csapat nyitni, elzárni, törölközőt felismerni, kezet törölni. WC használat után, étkezés előtt, kezet mosni, segítséggel fogat mosni, túrni a fésülést, kérjenek zsebkendőt, tudjanak orrot törölni, fűjni, üljenek helyes testtartással.
- étkezés: esztétikus környezetben fokozatosan alakulnak az étkezési szokások, önálló kanál, villa használat, szalvéta használat. Ügyesebb gyerekek segítenek teríteni, az asztalt leszedni, letörölni, szemetet kivinni. Fontos az étkezéseknél a helyes tempó és mérték megtanulása.
- öltözés, vetkőzés: a célszerű le-, felvehető kényelmes ruhadarabok segítik az önállóságra nevelést. Fontos, hogy igényelje a gyermek a tiszta, ápolts külsőt, a rendet maga körül. A fokozatosság elvét betartva tanulja meg az egyes ruhadarabok levételét, majd kis segítséggel az öltözködés fázisait, a saját ruhadarabok felismerését.
- WC használat, szobatisztaságra való nevelés a "száraz maradjon" állapottól el kell jutni az utánjelzés, majd szükségletjelzésig, WC használatig. A WC papír használatban segítséget igényelnek többnyire az óvodások.
- testedzés: a tornateremben vagy a szabadlevegőn, csoportszobában való tornázás, séta sok-sok mozgás legyen igénye minden gyermeknek.

A közösségi élet szokásainak magalapozása

A családból érkező gyerekek először kerülnek olyan helyzetbe, amikor a vágy, a cselekvés, szándék és végrehajtás közé akadályok ékelődnek. Nehezítheti a helyzetet, hogy a kommunikáció hiányában nem tudják kívánságaikat, szükségleteiket jelezni, kódjaik nem egyértelműek az új környezet számára. A szülő és a pedagógus türelmes kivárása, egyszerű gesztussal megerősített beszéde segíthet az első időben. Ha a gyermek megtapasztalja, hogy nem örökre szakították ki a megszokott környezetből, és számára élményhordozó az első óvodai nap, könnyebben beilleszkedik. Megtanul alkalmazkodni, vágyait késleltetni, a szituáció ismétlődésével lassan tájékozódik az új helyzetben, megtanulja „elviselni” társait, majd fokozatosan közelít a számára szimpatikusabbak felé, mindig érezve, hogy a szeretett biztonságot adó felnőtt a közelében van.

A napirend, a foglalkozások változatos ismétlődése, a pihenés, szabad játék számtalan lehetőséget ad az egymásra figyelésre, az együttes örömszerzésre, a másság elfogadásának segítésére.

Megtanulják az elemi szabályokat, pl. köszönés, lábtörlés, kopogás, a csendes- és hangos helyzetek váltakozását.

4.7.2. Munka jellegű tevékenységek

Az óvodások szívesen tevékenykednek, „segítenek”. Ha a gyermek érzi munkája fontosságát - bármilyen kicsi is az - szívesen hajt végre egyszerű feladatokat önmaga ellátására társai javára. Az egyszerű "add ide!", "rakjuk el!" jellegű feladatokból fokozatosan jutnak el a gyerekek az egyszerű "naposi" feladatokig. A felnőttet utánozva egymásnak is szívesen segítenek, - gyakran elvégezve egymás helyett a feladatot - segítenek az eszközök kikészítésében, elrakásában, terem átrendezésében.

4.7.3. Hagyományok kialakítása

A hagyományok minden közösség életében nagy jelentőségűek. A készülődés, az ünnepi hangulat, majd a rá való emlékezés, fényképek, filmek nézése sok közös élmény forrása lehet. erősíti az összetartozást, segíti az egymásra figyelmet, az egymásnak segítséget. Fokozza önmaguk megismerését, önbizalmukat. A hagyományok egy-egy közösség sajátjai, csak rájuk jellemző apróbb mozzanatokkal, intimitásokkal bírnak. Az ünnepek is a hagyományépítést szolgálják. A legjelentősebbek:

Mikulás, karácsony, Farsang, húsvét, Anyák apja, Gyermeknap.

5. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére nem határozhatók meg, mindenkor a sérülés súlyossága, a gyermek mentális képességei és a fejlődés üteme közösen alakítják a képet. A gyermek 7. életévéig részesülhet speciális óvodai ellátásban, ezt követően az illetékes Pedagógiai Szakértői Bizottság vizsgálata alapján tesz javaslatot: kijelöli a gyermek számára megfelelő oktató – nevelő intézményt, ahol tankötelességét teljesíti.

6. Kapcsolattartás a szülőkkel és partnerekkel

A csoportba kerülés időszakában a szülőkkel való találkozások túlmutatnak a rendszeres kapcsolattartás feladatán. Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés.

Alapelveink

- A nyitott óvoda megvalósítása elsősorban a családi kapcsolatban.
- Tiszteletben tartjuk a család elsődleges szerepét a nevelésben.
- Igyekszünk megismerni a családok életmódját, szubkultúráját a családi nevelés kiegészítése, esetleges korrekciója érdekében.
- A különböző fórumok segítségével közeledünk a családokhoz, megismerjük a családok szükségleteit, problémáit, nevelési módszereit. (családlátogatás, családi délutánok, társadalmi munka, ünnepi készülődések, közös kirándulások, programok)
- A szülők aktív bevonását az óvodai nevelésbe fontos feladatként tekintjük.
- Az óvodapedagógus a szülővel szemben: - kezdeményező - elfogadó, elfogadja a másságot - empátikus - őszinte - bizalmas - segítőkész - együttműködő - igyekezzen bevonni a szülőt az óvodai programokba - győzze meg az együttnevelés hatékonyságáról - törekedjen a minta, példaértékű óvodapedagógusi nevelő tevékenységre.
- Biztosítsunk lehetőséget arra, hogy a szülő közvetlenül tartson kapcsolatot az EGYMI szakembereivel. –Az együttműködési formák korszerűbb megvalósítása a cél, a szülők-nevelők kapcsolatának bizalmasabbá, közvetlenebbé tétele érdekében.

Az együttműködés formái:

- Családlátogatás – a nevelési év során, ha szükséges
- Szülői értekezlet – szeptemberben a nevelési év feladatainak megbeszélése – januárban aktuális feladatok, elért eredmények megbeszélése –
- Szülők tájékoztatása az óvoda működéséről, elégedettségi felmérések – szülők véleményének felmérése Írásban értesítés /levél/
- Zárt facebook csoportok működtetése az óvodai eljárásrend alapján
- Telefonos megbeszélés egyeztetések esetén
- Fogadó óra (vezető, védőnő, EGYMI szakemberei)